

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

*Присвячено 215-річчю заснування
ХНПУ імені Г.С. Сковороди*

**СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
22 ЛИСТОПАДА 2019 РОКУ**

ХАРКІВ – 2019

УДК 37.015.31:316.42
ББК 74.60
С91

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 6 від 05.11.2019 р.).

Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 22 листопада 2019 р. / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2019. 145 с.

Збірка містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої сучасним проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, реаліям і тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців соціальних інституцій з вирішення актуальних проблем соціальної роботи.

Матеріали представляють інтерес для науковців і практиків у галузі соціальної і соціально-педагогічної діяльності, науковців-початківців (здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності «Соціальна робота») й практиків – фахівців соціальних інституцій.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019.

© Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки, 2019.

© Васильєва М.П., 2019.

ЗМІСТ

Тези науково-педагогічних працівників і фахівців соціальних інституцій.....	8
Васильєва М.П. ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАГІСТРА СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА».....	8
Кабусь Н.Д. ПОТЕНЦІАЛ РІЗНИХ ВИДІВ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ ГРУП.....	9
Костіна В.В. ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО РОБОТИ З ВРАЗЛИВИМИ КОНТИНГЕНТАМИ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНО-СПРЯМОВАНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	11
Подберезський М.К. РОЛЬ І МІСЦЕ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	13
Рассказова О.І. ОСВІТА ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНОГО РЕАБІЛІТУВАННЯ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ.....	14
Рижанова А.О. ДИНАМІКА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЧОЛОВІЧОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ.....	16
Романова І.А. СОЦІАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ ЧЕРЕЗ СОЦІАЛЬНІ ГРОТЕКИ.....	17
Сайко Н.О. ВИХОВНІ АКЦЕНТИ СУЧАСНИХ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	18
Фомін В.В. ІСТОРИКО-ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАПРЯМІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ СУСПІЛЬНОЇ ОПІКИ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ В УКРАЇНІ.....	20
Бистрицька Н.В., Кіршмар А.Г. СОЦІАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ЯК ВАЖЛИВА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	22
Буйницька М.М. АКТУАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ США.....	23
Василенко О.М. МЕТОДИ КОНСУЛЬТУВАННЯ З ОПОРОЮ НА СИЛЬНІ СТОРОНИ ПІДЛІТКІВ.....	24
Виноградова О.В. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ДІТЬМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ В ЦЕНТРІ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ ДЛЯ СІМ'Ї, ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	26
Гричанюк М.В. ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВНИЙ АСПЕКТ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ ПРОБАЦІЇ.....	27
Єсіна Н.О. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ІНТЕГРОВАНИХ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ ЯК ІННОВАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ.....	30

завдань у закладі вищої освіти; до забезпечення освітнього процесу шляхом вироблення й відпрацювання комплексу професійних умінь науково-педагогічної діяльності викладача (реалізації організаційно-методичної, навчально-методичної, навчальної, науково-дослідницької та виховної роботи зі студентами).

Конкретизація такої компетентності дозволяє визначити такі здатності магістра спеціальності «Соціальна робота»: визначати зміст освіти у закладі вищої освіти, місце кожної навчальної дисципліни в ньому; орієнтуватися в системі навчальних планів і програм зі спеціальності «Соціальна робота»; визначати особливості навчальної, виховної, самостійної, науково-дослідницької діяльності студентів у ЗВО; конструювати навчально-виховний процес взаємодії зі студентами в ЗВО на підставі усвідомлення вимог, що висуваються до науково-педагогічних працівників; обирати ефективні методи організації навчально-виховного процесу в ЗВО; використовувати різні методи у викладанні соціально-педагогічних дисциплін; здійснювати підготовку та проведення основних організаційних форм професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів і працівників; добирати і застосовувати методичний матеріал відповідно до навчальної дисципліни, теми, організаційної форми навчально-виховного процесу тощо; добирати й доцільно застосовувати форми самостійної роботи майбутніх фахівців; визначати фактори успішності навчального процесу та відповідно до цього коригувати власну діяльність.

Такі компетентності формуються під час вивчення навчальних дисциплін «Педагогіка», «Психологія», «Теорія і методика викладання соціально-педагогічних дисциплін», зміст яких забезпечує теоретичне підґрунтя для готовності магістра до педагогічної діяльності. Проте важливе місце в цьому плані належить передбаченій науково-педагогічній практиці в закладі вищої освіти, під час якою можливо практично відпрацювати необхідні здатності, а також здійснити перевірку рівня їхньої сформованості в майбутнього магістра.

Проблему представляє розроблення й конкретизація чітких критеріїв оцінки сформованості певних здатностей магістра щодо реалізації науково-дослідницької і викладацької діяльності, які б дозволили отримати об'єктивні дані щодо наявного в кожного студента рівня сформованості конкретної компетентності й уникнути суб'єктивності в оцінці.

Кабусь Н.Д.

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ПОТЕНЦІАЛ РІЗНИХ ВИДІВ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ ГРУП

Вагомий внесок у реалізацію стратегії сталого розвитку цивілізації, яка визнана світовою спільнотою провідною стратегією третього тисячоліття, мають зробити фахівці всіх рівнів освіти (дошкільної, шкільної, позашкільної, професійно-технічної, вищої), зокрема й соціальні педагоги, соціальні працівники, які, взаємодіючи у професійній діяльності з різновіковими соціальними групами (дітьми, молоддю, дорослими, людьми старшого віку), сім'єю, а також представниками проблемних груп і «груп ризику», за своїм професійним призначенням і рівнем компетентності можуть і мають стати важливими суб'єктами стимулювання різних соціальних груп до сталого розвитку. Під таким розвитком розуміємо стійкий гармонійний прогрес соціальної спільноти на засадах гуманізму, позитивної соціальної взаємодії та солідарності, здатності до само- та взаємодопомоги, самовідновлення й удосконалення, об'єднання зусиль для сталого прогресивного розвитку суспільства.

Уважаємо, що соціально-педагогічна діяльність зі сталого розвитку соціальних груп є спеціально організованою багаторівневою системою цілеспрямованих резонансних впливів на мотиваційно-ціннісну, світоглядну, діяльнісно-поведінкову спрямованість соціальної групи з метою активізації процесів її саморозвитку й самоорганізації, становлення суб'єктності її представників, що здійснюється на різних рівнях ієрархії: рівні реалізації соціальної політики держави (зокрема через створення соціальної реклами, розробку й реалізацію соціально-педагогічних проєктів, діяльність департаментів у справах сім'ї, молоді та спорту тощо); рівні налагодження соціального партнерства (через спільну діяльність різних соціальних суб'єктів із метою стимулювання соціальних груп до сталого розвитку); рівні роботи соціального педагога та працівника з окремою соціальною групою (через здійснення широкомасштабної соціовиховної, просвітницької, превентивної діяльності в контексті сталого розвитку; рівні роботи з окремою особистістю (здійснення корекційно-реабілітаційної діяльності, індивідуального ознайомлення представників різних соціальних груп із конкретними розвивальними методиками, способами самоорганізації, розвитку суб'єктності тощо).

Підготовка майбутніх фахівців соціальної галузі до діяльності зі стимулювання представників різних соціальних груп до сталого розвитку має здійснюватись протягом всього періоду навчання в університеті у всіх видах діяльності – навчальній, громадсько-виховній, практичній, волонтерській, науково-дослідній, самоосвітній, котрі мають значний потенціал для формування готовності майбутніх фахівців до діяльності в контексті сталого розвитку.

Так, у навчальній діяльності під час проведення лекційних та семінарських занять з фахових дисциплін студенти опановують системою методологічних, теоретичних, технологічних, методичних знань, зокрема, щодо суті, закономірностей сталого розвитку особистості, соціальної групи, суспільства; основних напрямів, змісту й особливостей соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку різних соціальних груп з урахуванням їхньої специфіки. Під час навчальної діяльності майбутні фахівці опановують: технологіями здійснення соціально-виховної, превентивної, корекційної, реабілітаційної діяльності в контексті сталого розвитку; оволодівають методами переконання, формування свідомості, досвіду поведінки, соціально-педагогічної корекції розвитку, стимулювання до самореабілітації; методиками розвитку суб'єктності особистості, підвищення рівня її соціальності; способами мотивування й стимулювання до дій, учинків, цілеспрямованого впливу на переконання, мислення, почуття, волю представників різних соціальних груп із метою стимулювання до сталого розвитку; прийомами активізації духовного, творчого, діяльнісного, суб'єктного, соціального потенціалу соціальної групи.

Поглибленню розуміння студентами соціальної значущості професії й вирішення проблеми сталого розвитку соціальних груп також сприяють організація зустрічей студентів із випускниками, які працюють у різних соціальних сферах, зустрічей у форматі живої бібліотеки з досвідченими фахівцями в галузі соціально-педагогічної роботи (батьками-вихователями дитячих будинків сімейного типу, засновниками громадських організацій для роботи з сім'єю, дітьми з особливими потребами; ознайомлення майбутніх фахівців із діяльністю різних соціальних інституцій (соціальних служб у справах сім'ї, дітей і молоді; центрів соціально-психологічної реабілітації для дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей із вадами розвитку; громадських, благодійних організацій, що працюють із дітьми вулиць, людьми з різними видами залежності; Товариства Червоного Хреста; кримінально-виконавчої інспекції в справах неповнолітніх, служби пробації) під час практикуму зі спеціалізації.

Залучення студентів до активної громадсько-виховної діяльності (зокрема, волонтерської діяльності у центрах соціально-психологічної реабілітації, громадських організаціях, благодійних фондах, а також до організації соціально-виховної діяльності в освітніх закладах) забезпечує не лише здобуття майбутніми фахівцями досвіду професійної діяльності, розвитку комунікативних та організаційно-управлінських умінь студентів, важливих для професійної

діяльності в контексті сталого розвитку, а й сприяє осмисленню значущості соціально-педагогічної діяльності й власної місії в суспільстві, усвідомленню творчої природи професійної діяльності й стимулює до пошуку ефективних засобів впливу на мотиваційно-ціннісну, когнітивно-світоглядну, діяльнісно-вольову сфери особистості з метою її сталого розвитку.

Значні можливості для формування стійкої мотивації студентів до розробки й реалізації системи роботи зі сталого розвитку соціальних груп надають різні види практики – у соціальних службах, дитячих оздоровчих таборах, загальноосвітніх і вищих закладах освіти, центрах соціально-психологічної реабілітації. Виконання студентами цільових завдань, пов'язаних з організацією конкретних заходів з метою стимулювання особистості до сталого розвитку з подальшим обговоренням результатів, презентацією проведених заходів сприяють обміном досвідом і забезпечують взаємозбагачення майбутніх фахівців, стимулюють до набуття професійної майстерності для здійснення професійної діяльності на творчому рівні.

Залучення студентів до науково-дослідної діяльності, зокрема, участі в діяльності студентських наукових гуртків, олімпіадах із педагогіки, соціальної педагогіки, конкурсах наукових робіт, соціальних проєктів, конкурсах на створення соціальної реклами, підготовці курсового дослідження, що передбачає здійснення творчого наукового пошуку, розробку і реалізацію авторських проєктів та програм соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку конкретних соціальних груп, сприяє розвитку творчого мислення, вдосконаленню конструктивно-прогностичних, дослідницьких, навчально-методичних умінь майбутніх фахівців. Не менш важливим є стимулювання студентів до самоосвіти, зокрема, відвідування тематичних тренінгів та майстер-класів, самостійного вивчення перспективного досвіду, свідомої роботи з особистісного й професійно-творчого вдосконалення, у тому числі, оволодіння ораторським мистецтвом, мистецтвом переконання, що є важливою умовою виходу майбутніх соціальних педагогів на рівень самоорганізації власної діяльності й організації діяльності інших.

Все це забезпечує цілісність системи професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів та працівників, що реалізується на професійно-мотиваційному, когнітивно-світоглядному, креативно-діяльнісному та рефлексивно-самотворчому етапах й забезпечує вихід студентів на рівень сталого розвитку й саморозвитку – духовно-ціннісного, особистісно-соціального, професійно-творчого, а також набуття ними здатності свідомо діяти для сталого розвитку представників різних соціальних груп під час навчання в університеті та у подальшій професійній діяльності.

Костіна В.В.

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО РОБОТИ З ВРАЗЛИВИМИ КОНТИНГЕНТАМИ УМОВАХ ПРОФЕСІЙНО-СПРЯМОВАНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

В умовах зміни пріоритетів у підготовці майбутніх фахівців, оновлення змісту та організаційних основ системи освіти загалом і професійної освіти фахівців соціальної галузі зокрема, набувають актуальності питання підвищення якості практичної підготовки здобувачів вищої освіти, зосередження уваги на компетентнісному підході до особистості фахівця, що зумовлює потребу в пошуку нових шляхів та засобів для реалізації цих важливих завдань.

Аналіз наукової літератури з проблеми практичної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі засвідчив, що її вивчали у таких аспектах: теоретико-методичні основи практичної підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників (О. Бартків, О. Васюк,